

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

วิทยุกระจายเสียงนับได้ว่าเป็นสื่อมวลชนที่เข้าถึงประชาชนได้มากที่สุดประเภทหนึ่ง ถ้าเทียบกับสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ เพราะวิทยุกระจายเสียงมีบทบาทหน้าที่ในการเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ความบันเทิงต่างๆ ไปสู่ชุมชนในท้องถิ่นทั้งที่อยู่ใกล้และอยู่ไกล ในการส่งกระจายเสียง ข่าวสารต่าง ๆ สามารถแพร่กระจายไปสู่ประชาชน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับ ได้อย่างรวดเร็ว รวมไปถึงเป็นศูนย์กลางของข้อมูลในการทำหน้าที่เป็นสื่อกลางเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร จากแหล่งข้อมูลไปสู่ผู้รับข้อมูลคือประชาชนซึ่งเป็นผู้ฟัง ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ข้อมูลข่าวสารทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ฯลฯ ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ

สถานีวิทยุกระจายเสียงต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ถูกผูกขาดความเป็นเจ้าของด้วยหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้จะทำการประมูลเวลาออกอากาศให้เอกชนเข้าดำเนินการโดยคำนึงถึงค่าตอบแทนที่จะได้รับเป็นหลัก จึงทำให้เนื้อหาสาระที่จะเผยแพร่ออกมาจะเป็นไปในรูปแบบของการให้ข้อมูลข่าวสารทั่วไปและมุ่งเน้นความบันเทิงเป็นหลัก เนื่องจากการผลิตรายการจะมุ่งผลประโยชน์ทางธุรกิจและขึ้นอยู่กับกลไกการตลาดเป็นหลัก และจากการมีกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยเฉพาะมาตรา 40 ที่ได้ระบุว่า

“คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติ เพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่จัดสรรความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสองต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติ และระดับท้องถิ่นทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐและประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขัน โดยเสรีอย่างเป็นธรรม”

จากหลักกฎหมายดังกล่าวก็จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากแนวคิดเดิมคือเรื่องการเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ซึ่งแต่เดิมรัฐหรือรัฐบาลเคยเป็นเจ้าของ แต่ในมาตรา 40 ได้ระบุไว้

อย่างชัดเจนว่าคลื่นความถี่เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติ ซึ่งก็หมายความว่า เป็นของประชาชนทุกคนนั่นเอง และยังกำหนดเป้าหมายของการใช้คลื่นความถี่ไว้อย่างชัดเจนว่า ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่นอีกด้วย

และ โดยพระราชบัญญัติประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ได้ระบุถึงการจัดสรรคลื่นความถี่ให้แก่ภาคประชาชนในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 จากความถี่ที่มีอยู่ทั้งหมดนอกเหนือจากการจัดสรรให้รัฐและเอกชน ซึ่งเป็นการ มอบ พันธกิจของทางสังคมที่สำคัญยิ่ง

สำหรับสื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อให้ แก่ชุมชนในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนภายใต้ชื่อว่า “วิทยุชุมชน (community radio)” จากช่องทางการเกิดของวิทยุชุมชนก่อบริการกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่ชัดเจนในการสรรหาผู้ที่จะมาดูแลคลื่นความถี่และวิทยุชุมชนที่เกิดขึ้นมาเป็นจำนวนมากในปัจจุบันและยังเป็นสิ่งใหม่ที่ชุมชนยังขาดองค์ความรู้ในหลายๆด้าน โดยเฉพาะแนวคิดและหลักการทำงานของวิทยุชุมชน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง การบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชน

ในการศึกษาวิทยุชุมชนในเขตอำเภอเมืองลำปางซึ่งถือได้ว่าเป็นเขตชุมชนเมือง โดยหลังจากที่ได้มี พระราชบัญญัติประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ได้มีการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนกันอย่างแพร่หลายมากกว่า 25 สถานี ในปัจจุบัน และเนื่องจากแนวคิดของวิทยุชุมชนตามหลักกฎหมายพบว่าเป็นวิทยุที่เกิดขึ้นจากประชาชน ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน ตาม หลักแนวทางแห่งประชาธิปไตยจึงทำให้ผู้ศึกษาวิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่า ในเขตชุมชนเมืองซึ่งมีวิทยุชุมชนเกิดขึ้นมาเป็นจำนวนมากและในระยะเวลาอันสั้นประชาชนหรือคนในชุมชนให้ความสนใจในการเข้ามา มีส่วนร่วมมากนักน้อยเพียงใดและวิทยุชุมชนดังกล่าวได้ดำเนินการตามแนวทางของหลักปรัชญาวิทยุชุมชนหรือไม่เพียงใด และโดยเฉพาะการบริหารจัดการซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งประสบความสำเร็จขึ้นมาและในภาวะที่ปัจจุบันสื่อวิทยุกระจายเสียงที่เป็นวิทยุคลื่นหลักก็มีจำนวนกว่า 7 สถานีรวมทั้งสื่ออื่นเช่น เคเบิลทีวี หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นก็มีเป็นจำนวนมากเช่นกัน ดังนั้นผู้ศึกษาวิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาถึงเหตุปัจจัย ในการเกิดขึ้นมาและการบริหารจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของวิทยุชุมชนในอำเภอเมืองลำปาง ว่ามีหลักและแนวทางในการบริหารจัดการลักษณะใดและเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะและคนในชุมชนหรือไม่รวมถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในด้านใดบ้างและเข้ามามีส่วนร่วมในระดับใด

ดังนั้นในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิद्यุชุมชนของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” จึงเป็นความมุ่งหวัง ที่ต้องแสวงหาคำตอบว่าจากการเกิดขึ้นมาเป็นจำนวนมากของวิद्यุชุมชนในจังหวัดลำปาง โดยเฉพาะ ในพื้นที่อำเภอ เมืองลำปางที่มีมากกว่า 30 สถานี เกิดขึ้นโดยใครเป็นเจ้าของ มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร มีหลักในการบริหารจัดการอย่างไร และรวม ถึงสถานีวิทยุวิทยุชุมชนที่เกิดขึ้นมามีคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่และร่วมในระดับใด อีกทั้งยังจะเป็นการแสวงหาคำตอบถึงความ ต้องการของชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิद्यุชุมชนว่าต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่อย่างไรทั้งนี้เพื่อที่จะสร้างองค์ความรู้ในเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิद्यุชุมชนในอำเภอเมือง ลำปางและประสานแนวคิดในการทำงาน สร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วมต่อกันและกันในด้านการบริหารจัดการระหว่างวิद्यุชุมชนกับผู้คนในชุมชนให้เป็นไปตามแนวทางที่ถูกต้อง เพื่อที่จะเป็นประโยชน์กับคนในชุมชนในโอกาส ภายภาคหน้าต่อไป

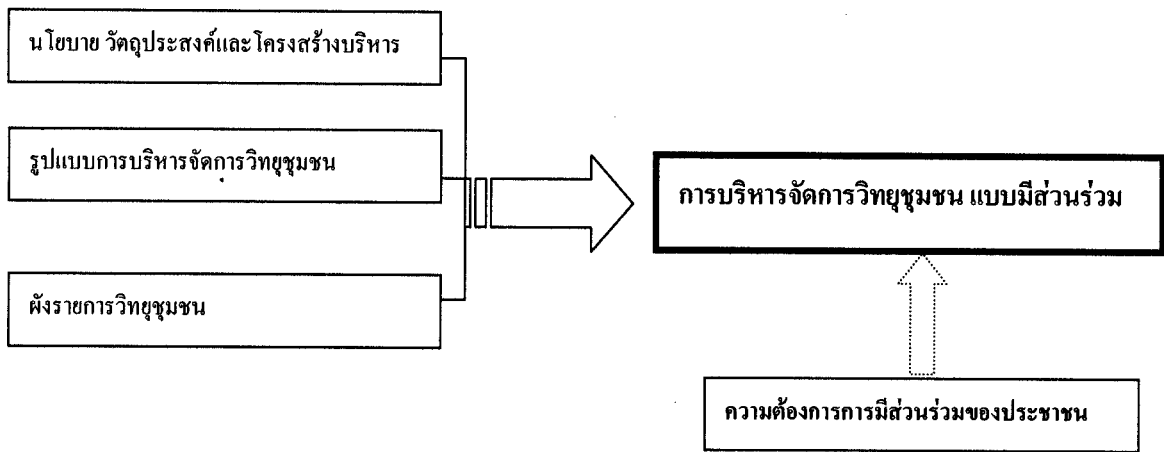
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2.2 เพื่อศึกษาความต้องการการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิद्यุชุมชนของสมาชิกในชุมชน
- 2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการวิद्यุชุมชนที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. แนวคิดของการวิจัย

- 3.1 บริบทและวิद्यุชุมชนในอำเภอเมืองลำปาง
- 3.2 แนวคิดวิद्यุชุมชน
- 3.3 การสื่อสารในชุมชน
- 3.4 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
- 3.5 การบริหารจัดการวิद्यุชุมชน
- 3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. กรอบความคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบความคิดในการวิจัย

5. ประเด็นปัญหาการวิจัย

แนวทางการบริหารจัดการวิฑูชุมชนในอำเภอเมือง ลำปาง ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนมีลักษณะเป็นเช่นไร

6. ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิฑูชุมชนของชุมชน อำเภอเมืองจังหวัดลำปาง” มีขอบเขตการศึกษาดังนี้

6.1 ทำการศึกษาวิจัยด้วยการเก็บข้อมูลจากประชาชนที่มีภูมิลำเนา อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ที่เคยรับฟังรายการจากสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่

6.2 ใช้เวลาในการศึกษาวิจัยเป็นระยะเวลา 14 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่เดือนเมษายน 2549 ถึงเดือนพฤษภาคม 2550

6.3 ศึกษาวิจัยในด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิฑูชุมชนในอำเภอเมืองลำปางในด้านต่าง ๆ คือ

6.3.1 การบริหารจัดการด้านการทำงาน

6.3.2 การบริการจัดการด้านบุคลากร

6.3.3 การบริหารจัดการด้านงบประมาณ

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนของชุมชน อำเภอเมืองจังหวัดลำปางมีคำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัย ดังนี้

7.1 **คนในชุมชน** หมายถึง ประชาชนทุกคนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองลำปาง และเคยรับฟังสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่

7.2 **วิทยุชุมชน** หมายถึง สถานีวิทยุชุมชนในระดับรายการคือเป็นการจัดรายการเพื่อบริการประชาชนแนวคิดและเนื้อหาประชาชนผู้ฟังจะเป็นผู้กำหนดวิธีการนำเสนอจะมาจากความคิดเห็นที่เป็นตัวแทนของประชาชน และวิทยุชุมชนในระดับสถานีคือมีอาสาสมัครเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ ประชาชนยื่นขอความถี่จากรัฐเพื่อขออนุญาตเป็นเจ้าของคลื่นและมีคณะกรรมการวิทยุชุมชนในการกำหนดนโยบาย

7.3 **การมีส่วนร่วม** หมายถึง การมีส่วนร่วมในระดับผู้ฟัง การมีส่วนร่วมในระดับผู้ผลิตรายการ/ผู้ดำเนินรายการและการมีส่วนร่วมในระดับบริหารงาน

7.4 **ผู้นำชุมชน** หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. อสม. ปราชญ์ชาวบ้าน พระสงฆ์ แพทย์ ครู-อาจารย์ ผู้นำที่ได้รับการยอมรับในชุมชน

7.5 **การบริหารจัดการวิทยุชุมชน** หมายถึง การบริหารจัดการด้านการทำงาน การบริหารจัดการด้านบุคลากรและการบริหารจัดการด้านงบประมาณ

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 เพื่อนำผลวิจัยไปใช้ในการวางแผนพัฒนาวิทยุชุมชนในจังหวัดลำปาง

8.2 เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนให้มากขึ้น

8.3 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการผลิตและการจัดรายการของวิทยุชุมชน

8.4 เพื่อนำรูปแบบในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนไปใช้ในการพัฒนาชุมชน

8.5 เพื่อเป็นแนวทางในการใช้สื่อวิทยุชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน